

Vår handläggare

Eva Frykman
Avdelningschef MiljöBygg- och miljönämnden
Katrineholms kommun

Remiss Äga avfall – en del av den cirkulära ekonomin (SOU 2021:24)

Förvaltningens förslag till beslut

Bygg- och miljönämnden beslutar att föreslå kommunstyrelsen att överlämna samhällsbyggnadsförvaltningens förslag till yttrande som remissvar till miljödepartementet.

Samhällsbyggnadsförvaltningens yttrande

Konsekvenser för den kommunala avfallshanteringen

Förslaget innebär att företag kan välja att hantera hela eller delar av sitt kommunala avfall på andra sätt än via kommunen med 6 veckors varsel. En återgång till kommunen som huvudman kan ske efter 6 månader. Det får dock förstås att en återgång kan behöva gå snabbare om missförhållanden i avfallshanteringen uppstår. Det innebär att kommunen behöver ha en beredskap för att kunna hantera allt kommunalt avfall som uppstår i verksamheter medan utredningen bedömer att omkring 25% av verksamheternas kommunala avfall kan vara föremål för frival på fem års sikt. Den kommunala upphandlingen av renhållning sker med förhållandevis långa tidsintervall. Merkostnaden kommer att drabba kvarvarande avfallsabonnenter, dvs hushållen i första hand.

Vilket avfall omfattas av frivalsreformen?

Syftet med förslaget till frival är att öka möjligheterna för nya modeller och metoder för en cirkulär ekonomi genom att företag ska kunna lämna sitt kommunala avfall till andra mottagare än kommunerna. Definitionen av "kommunalt avfall" är under utredning av Naturvårdsverket. Ett införande av reformen innan Naturvårdsverkets vägledning i frågan är klar skulle innebära att det finns ett utrymme för tolkning av om frival behöver göras eller ej beroende på avfallsfraktion, såväl av företagen som tillsynsmyndigheterna. Det skulle kunna leda till olika villkor och förutsättningar för såväl avfallsproducent som mottagare. Det skulle också innebära merarbete och ökat tillsynsbehov för tillsynsmyndigheterna. Vi anser att det är olämpligt att införa möjlighet till frival innan definitionen av kommunalt avfall är klarlagd.

Dispensförslaget

Utredningen föreslår att dispens ska kunna ges till företag om om mängderna avfall minskar eller hushållningen med råvaror och energi främjas. Hur avfallsmängderna skulle kunna minskas bara genom att någon annan än kommunen hämtar och behandlar avfallet är oklart. Att bedöma om hushållningen med råvaror och energi främjas innebär en komplicerad prövning för tillsynsmyndigheten och, som utredningen också påpekar, höga kostnader för sökande företag. Vi bedömer att en dispensmöjlighet med föreslagen formulering endast skulle utnyttjas av ett ytterst fåtal företag vilket gör förslaget mindre relevant.

Tillsynsmyndighetens uppdrag

Frivalet innebär att företag som önskar lämna kommunalt avfall till annan än kommunen ska lämna in en enkel anmälan om registrering till kommunen med uppgift om bland annat transportör och mottagare av avfallet. Den som samlar in och den som behandlar avfallet ska

sedan varje år lämna uppgifter till tillsynsmyndigheten om vem som lämnat afallet, avfallets sammansättning och mängd och så vidare. Enligt förslaget ska tillsynsmyndigheten kunna besluta att frivalet ska kunna upphöra om avfall som omfattas av frival orsakar störning på miljön eller människors hälsa.

Med stor sannolikhet kommer frivals-avfall att transporteras över kommungränserna. Utöver hantering av anmälan och årlig rapport kommer tillsynsmyndigheterna att behöva ha kontakter med andra kommuner för att säkerställa att avfallskedjan fungerar. Även om brottsligheten kring avfall inte ökat i de nordiska grannländerna vid införandet av motsvarighet till frival, så är organiserad brottslighet i samband med hantering av avfall ett faktum i Sverige, och ett ökat antal aktörer på marknaden kommer sannolikt att innebära ett ökat tillsynsbehov. Utredningens uppskattning av tillsynsbehov och tillsynens kostnad för berörda företag tror vi är underskattad. Även skattekollektivet kommer att belastas för kostnader för sådant tillsynsarbete som inte kan debiteras.

Enligt förslaget ska tillsynsmyndigheten kunna besluta om upphörande av frivalet vid störning. Formerna för när och hur sådana beslut ska kunna fattas är bristfälligt redovisade.

Behov av vägledning och samordning

Utredaren pekar på behovet av vägledning för att den administrativa bördan på både verksamheter och myndigheter ska minska. Regeringen föreslås ge Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram vägledning om registrering samt utreda om rapportering kan ske till det nationella avfallsregistret istället för till varje kommun. Vidare föreslås att utformning av digitala blanketter och register görs centralt.

Att införa tekniska lösningar som är tillgängliga för såväl verksamhetsutövare som centrala och lokala myndigheter är sannolikt mer komplicerat än vad utredningen ger sken av. Att varje kommun ska ta fram egna blanketter och digitala lösningar för anmälan och rapportering för att sedan också kunna leverera efterfrågad statistik till staten kommer ta omfattande kommunala resurser i anspråk. Vägledning från Naturvårdsverket måste finnas på plats i god tid före ett eventuellt införande av frivalsreform.

Kommunerna behöver också tid för att göra eventuella justeringar i delegationsordningar, taxor och eventuella andra styrande dokument. Ett införande redan 1 januari 2022 ter sig helt orimligt.

Sammanfattningsvis är det vår bedömning att en frivalsreform kommer att innebära ett stort administrativt arbete för de företag som vill utnyttja möjligheten till frival och ett avsevärt ökat tillsynsuppdrag för kommunerna. Förslaget bedöms få ekonomiska konsekvenser för kommunen som avfallshanterare och därmed för avfallskollektivet dvs hushållen samt de företag som avstår från frival. Om reformen verkligen kommer att leda till nya innovativa cirkulära lösningar och ökad miljönytta är högst oklart eftersom frivalsförslaget inte har några motsvarande krav som de som föreslås i dispensalternativet.

Sammanfattning av ärendet

Katrineholms kommun har fått utredningen Äga avfall - en del av den cirkulära ekonomin på remiss.

Utredningens uppdrag har varit att föreslå alternativa lösningar för ökade möjligheter för yrkesmässiga verksamheter att ta hand om sitt kommunala avfall (i dag s.k. hushållsavfall).

Lösningarna ska möjliggöra utveckling av nya modeller och metoder för en cirkulär ekonomi genom ett så kallat frival. Frival innebär att verksamheterna kan välja att hantera avfallet på annat sätt än genom att lämna det till kommunen.

Utredningen föreslår två alternativ, dels sk frival som innebär att företag genom ett enkelt anmälningsförfarande kan välja att anlita annan entreprenör för omhändertagande av hela eller delar av det kommunala avfallet, och dels en utökad dispensmöjlighet för företag att låta någon annan än kommunen ta hand om det kommunala avfallet.

Upplysningar

För vidare distribution till miljödepartementet, se missiv.

Beslutsunderlag

Missiv

Beslutsmottagare

Kommunstyrelsen
Akten